אי לר"י דעבד ליה שמירה פחותה ולא עבד ליה שמירה מעולה אי לר"א בן יעקב דלא עביד ליה שמירה כלל דתניא ר"א בן יעקב אומר אחד תם ואחד מועד ששמרן שמירה פחותה פטורין והא קמ"ל ר' יעקב דמעמידין להן אפוטרופין לתם לגבות מגופו א"ל הכי קאמר חדא דאית ביה תרתי טעמא רבינא אמר רשות משנה איכא בינייהו כגון דהוה מועד ונתפקח החרש ונשתפה השוטה והגדיל הקטן ר"י סבר הרי הוא בחזקתו ר' יעקב סבר רשות משנה: ת"ר [א]אפוטרופסים משלמין מן העלייה [ב]ואין משלמין כופר מאן תנא [ג]כופרא כפרה ויתמי לאו בני כפרה נינהו א"ר חסדא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא [ד]ונתן ◦ פדיון נפשו ◦ דמי ניזק ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר ◦ דמי מזיק מאי לאו בהא קמיפלגי דרבנן סברי כופרא ממונא הוא ור' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר כופרא כפרה א"ר פפא לא דכ"ע כופרא כפרה הוא והכא בהא קמיפלגי רבנן סברי בדניזק שיימינן ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר בדמזיק שיימינן מ"ט דרבנן נאמרה שיתה למטה ונאמרה שיתה למעלה מה להלן בדניזק אף כאן בדניזק ור' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר ונתן פדיון נפשו כתיב ורבנן אין פדיון נפשו כתיב מיהו כי שיימינן בדניזק שיימינן ◦ משבח ליה רבא לר"נ בדרב אחא בר יעקב דאדם גדול הוא א"ל לכשיבא לידך הביאהו לידי כי אתא לגביה א"ל בעי מינאי מילתא בעא מיניה שור של שני שותפין כיצד משלמין כופר [ה]משלם האי כופר והאי כופר כופר אחד אמר רחמנא ולא שני כופרין האי חצי כופר והאי חצי כופר כופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר אדיתיב וקא מעיין בה א"ל [ו]תנן [ז]חייבי ערכין ממשכנין אותן [ח]חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן חייבי כופרין מאי כיון דכפרה הוא כחטאת ואשם דמי מחמר חמיר עילויה ולא בעי משכוניה או דלמא כיון דלחבריה הוא דבעי מיתבא ליה ממונא הוא ולא לגבוה הוא ולא חמיר עליה [ט]ובעי משכוניה אי נמי כיון דהוא לא חטא וממוניה הוא דאזיק לא חמיר מילתא עילויה ובעי משכוניה א"ל שבקן [י]אסתגר בקמייתא: ת"ר [כ]שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל משלם חצי נזק הועד בבית שואל והחזירו לבעלים בעלים משלמין חצי נזק ושואל פטור מכלום אמר מר שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל חצי נזק ואמאי לימא ליה תורא שאילי אריא לא שאילי אמר רב הכא במאי עסקינן [ל]שהכיר בו שהוא נגחן ונימא ליה תם שאילי מועד לא שאילי משום דא"ל [מ]סוף סוף אי תם הוה פלגא נזקא בעית שלומי השתא נמי זיל שלים פלגא נזקא ונימא ליה אי תם הוה משתלם מגופו משום דא"ל סוף סוף את לאו תורא בעית שלומי לדידי ונימא ליה

אם

אי לר"י. כלומר אי כר"י סבירא ליה דאמר לקמן [מה:] תם לא סגי ליה בשמירה פחותה כגון דעבד ליה שמירה פחותה: **אי לר"א בן יעקב.** דאמר תם סגי ליה בשמירה פחותה כגון דלא עבד ליה שמירה כלל. ואיצטריך לר' יעקב לאשמועינן דמעמידין אפוטרופוס לתם ולהכי תנא מ"מ ולא תנא רבי יעקב מחייב סתמא דלא תימא במועד קיימי' וכולה נזקא קאמר אבל בתם אפילו פלגא נזקא נמי לא דאין מעמידין: **א"ל חדא דאית ביה פרשי טעמא.** הואיל וס"ל לרבא דלא פליגי ר' יעקב ור"י בכולהו סבירא ליה הכי ולהכי אוקמה רבא במועד ובשמירה פחותה דתשמע מינה דלית ליה לר' יעקב כרבי יהודה דסגי ליה לכל מועדות בשמירה פחותה ולא תמות במקומה עומדת ולדידיה לא סגי ליה בשמירה פחותה ותשמע נמי דמעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו: **רשות משנה איכא בינייהו.** בין רבי יעקב לר"י: **הרי הוא בחזקתו.** שהועד בבית אפוטרופוס ומשלמים בעלים נ"ש החצי מגופו והחצי מעלייה ככל תמים שהועדו: **משלמין מן העלייה.** נזק: **ואין משלמין כופר.** היכא דהמית את האדם: **בדניזק שיימינן.** בגופו של מת ובהכי מכפר מזיק: **נאמרה שיתה למעלה.** לענין דמי ולדות כאשר ישית עליו בעל האשה [שמות כא]: **ונאמרה שיתה למטה.** במועד שהמית אם כופר יושת עליו [שם]: **כיצד משלמין כופר.** דבשלמא נזקין האי פלגא משלם והאי פלגא משלם דלהזיקא דניזק קפיד רחמנא והאי מטי ליה נזק שלם אבל כופרא כפרה דמזיק הוא ותרוייהו כפרה בעו ובחצי כופר לא מיכפר: **ממשכנין אותו.** גזבר הקדש דכיון דלאו לכפרה אתי משהי ליה: **חייבי חטאות אין ממשכנין אותן.** דכיון (א)לכפוריה חטאיה קבעי לה לא משהי ליה: **אסתגר בקמייתא.** הוסגרתי ונאלמתי בראשונה: **ונמצא מועד.** והזיק בבית שואל: **בעלים משלמין ח"נ ושואל חצי נזק.** דנטירותא דתם מיהא (ב)מקבל עליה ובעלים הואיל ולא הודיעוהו משלמין החצי: **הועד בבית שואל.** שהזיק בתוך ימי שאילתו ג' פעמים: **והחזירו לבעלים.** ואח"כ הזיק בעלים משלמין חצי נזק. לקמן [ע"ב] מפרש טעמא דקסבר רשות משנה ופרכינן רישא לסיפא: **אריא לא שאילי.** נטירותא דאריא לא קבילית עלי דאי תם הוה לא הוה נגח: **שהכיר בו שהוא נגחן.** אבל לא ידע שנגח ג' נגיחות הלכך נטירותא [דתם] נגח קביל עליה והוה לי' לנטורי: **מגופו.** ולא משלי:

הוה

שור של ב' שותפין. בשני שוורים של שנים לא הוי למיבעי דלר"י בן בתירא דאמר (סנהדרין דף עח.) בהכוהו עשרה בני אדם בזה אחר זה האחרון חייב ה"נ האחרון חייב ואי בבת אחת כולן פטורין ממיתה דכמיתת בעלים כך מיתת השור וכיון דפטורין ממיתה פטורין מכופר למ"ד לקמן אין השור בסקילה אין הבעלים משלמין כופר: **כופר אחד אמר רחמנא ולא ב'.** ואע"ג דלגבי חטאת אמר בפ' המצניע (שבת דף צג: ושם) גבי המוציא ככר לרה"ר והוציאו שנים חייבין ומסתמא כל חד וחד חייב חטאת התם כיון דכל חד מיחייב אזדונו כרת מיחייב נמי אשגגתו חטאת ועוד חטאת דלגבוה אין להקפיד אי מביאין שתי חטאות אבל כופר דלחבירו למה ירויח זה במה שהשור לשנים: **כופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר.** דוקא לענין כופר דכפרה היא דמסתמא כפרה שלימה צריכא ◦ אבל לענין התשלומין אמר לקמן במרובה (דף עח:) ה' בקר ואפילו ה' חצאי בקר ושה אפילו מקצת שה דפ' אותו ואת בנו (חולין דף עט:) ודמו [אפילו] מקצת דמו לכיסוי הדם (שם דף פח.) וחצי מתנות להזרוע (שם דף קלג.) ובכור ואפילו מקצת בכור דריש בכורות (דף ג. ושם) לא שייך לאתויי הכא והיא (ח)דחומש ולא חצי חומש דפ' יש בכור (שם דף מח:) שייך טפי והא דמשלם תם חצי כופר לר' יוסי הגלילי היינו כופר שלם דידיה וכן המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין להשולח (גיטין דף מב:) דמשלם חצי כופר ליורשים היינו כופר שלם דידיה(ט): **חייבי כופר מאי.** ביורשי הניזק עצמו מבעיא ליה אם יכולין למשכנו: **ולימא ליה אי תם הוה משלם מגופו.** הך פירכא לית ליה לר"י דאמר לא תמות במקומה עומדת וכן ההיא פירכא דהוה מערקנא ליה לאגמא אבל ההיא פירכא דמודינא ומפטרי אתיא אף אליבא דר"י ◦דכיון דאייעד לאו קנסא הוא: **לאו תורא בעית לשלומי.** ואע"ג אי הוה תם לא הוה משתלם אלא כמו שהשור שוה והשתא משלם כל חצי נזק מהעלייה אע"פ שאין השור שוה כל כך וי"ל דהשתא נמי לא משלם אלא בשויו של שור:

אי

מסורת הש"ס

א) [לקמן מה:], ב) לעיל מ. מכות ב:, ג) לקמן קג: ערכין כא., ד) [גי' הערוך איסתגיד פי' פליתי מזאת השאלה כגון אפתנים אני שהוא בלשון יון תולה], ה) פ"א מעלייה, ו) [ד"ה זה], ז) [ד"ה ורבי], ח) [דחמש ולא חצי חמש כצ"ל], ט) [ועי' תוס' כ"ב ט: ד"ה ורבנן וסנהדרין פו. ד"ה דבר].

◆

תורה אור השלם

ו. אִם כֹּפֶר יוּשַׁת עָלָיו וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר יוּשַׁת עָלָיו: שמות כא ל

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חייבי וכו' דכיון דלכפוריה: (ב) ד"ה בעלים כו' מיהא קיבל עליה:

◆

גליון הש"ס

גמ' ונתן פדיון נפשו. עי' ערכין דף כ ע"א תוד"ה דמי: שם דמי ניזק. עי' ירושלמי פ"ב דשבועות: שם דמי מזיק. עי' לקמן דף פד ע"א תוס' ד"ה אלא: שם משבח ליה רבא. כעין זה ברכות דף לח ע"א וש"נ: תוס' ד"ה כופר שלם כו' אבל לענין התשלומין. עי' ב"ב דף ט ע"ב תוס' ד"ה ורבנן: ד"ה ולימא כו' דכיון דאייעד. עי' לעיל דף לג ע"א תוס' ד"ה אין. ולקמן דף מה ע"ב תוס' ד"ה לא:

עין משפט
נר מצוה

כח א מיי' פ"ו מהלכות נזקי ממון הלכה ד:
כט ב מיי' שם פ"י הל"ו:
ל ג מיי' שם והלכה ד:
לא ד מיי' שם הלכה ה:
לב ה מיי' פ"ג מהלכות ערכין הלכה יח:
לג ו מיי' פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יח:
לד ז מיי' פ"ו מהלכות נזקי ממון הלכה ד:
לה ח ט י מיי' שם פ"ד הלכה ח ט וע"ש בהשגות ובמ"מ:

◆

מוסף רש"י

מאן תנא כופרא כפרא. לכפר על זה שהרג שורו את האדם (מכות ב:). **דרבנן סברי כופרא ממונא.** שהזיק גופו של זה ומחייב ליורשיו דמי ההרוג (שם). **סבר כופרא כפרה.** לכפר על עצמו שחייב מיתה בידי שמים, לפיכך יתן דמי עצמו (שם). **בדניזק שיימינן.** דהכי הויא ליה כפרה כי יהיב דמי ניזק, ולקמיה מפרש טעמיה (שם). **מ"ט דרבנן.** דאילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה, כיון דכופרא כפרה, דמי עצמו ניה למיתב (שם). **נאמרה שיתה למטה.** בכופר אם כופר יושת עליו (שם). **ונאמרה שיתה למעלה.** בנוגף אשה הרה, כאשר ישית עליו בעל האשה (שם). **מה להלן בדניזק.** שמשלם דמי ולדות שנזוקו (שם). **ונתן פדיון נפשו כתיב.** דנותן את הכופר (שם). **ורבנן.** אמרי לך, אין ודאי פדיון נפשו הוא, דכופרא כפרה, מיהו בדניזק שיימינן, ובהכי הויא למזיק פדיון נפשו (שם). **ממשכנין אותן.** גזבר נכנס לבתיהן ונוטל בעל כרחו (ערכין כג.).